

अनुवाद
वृषाली जोशी

मेजवानीपूर्वी

a short story by W. Somerset Maugham

BEFORE THE PARTY

मेजवानीपूर्वी

मूळ इंग्लीश लेखक – साँमरसेट माँम

मराठी अनुवाद – वृषाली जोशी

© वृषाली जोशी

सर्व हक्क अनुवादिकेच्या स्वाधीन. या अनुवादातील कोणताही भाग कोणत्याही माध्यमातून प्रसिद्ध करण्यासाठी अनुवादिकेची पूर्व परवानगी घेण्याची आवश्यकता आहे.

पत्ता - ७, अक्षय, २०, तुळशीबागवाले कॉलनी, पुणे ४११००९

दूरभाष ०२० – २४२२१०३८ ९९२१७४६२४५

इमेल – vrishalisjoshi@gmail.com

मेजवानीपूर्वी

हे पुस्तक विनामूल्य आहे

पण फुकट नाही

या मागे अनेकांचे कष्ट व पैसे आहेत .

म्हणून हे वाचल्यावर **खर्च** करा ३ मिनिट

१ मिनिट : लेखकांना फोन करून हे पुस्तक कसे वाटले ते कळवा

१ मिनिट : ई साहित्य प्रतिष्ठानला मेल करून हे पुस्तक कसे वाटले ते कळवा.

१ मिनिट : आपले मित्र व ओळखीच्या सर्व मराठी लोकांना या पुस्तकाबद्दल
अणि ई साहित्यबद्दल सांगा.

असे न केल्यास यापुढे आपल्याला **पुस्तके मिळणे बंद** होऊ शकते.

दाम नाही मागत. मागत आहे दाद.

साद आहे आमची. हवा प्रतिसाद.

दाद म्हणजे स्तुतीच असावी असे नाही. प्रांजळ मत, सूचना, टीका, विरोधी मत यांचे स्वागत आहे. प्रामाणिक मत असावे. ज्यामुळे लेखकाला प्रगती करण्यासाठी दिशा ठरवण्यात मदत होते. मराठीत अधिक कसदार लेखन व्हावे आणि त्यातून वाचक अधिकाधिक प्रगल्भ व्हावा, आणि संपूर्ण समाज सतत एका नव्या प्रबुद्ध उंचीवर जात रहावा.

मेजवानीपूर्वी

अनुवादक : वृषाली जोशी

पत्ता - ७, अक्षय, २०, तुळशीबागवाले कॉलनी, पुणे ४११००९

दूरभाष ०२० – २४२२१०३८ चलभाष : ९९२१७४६२४५

इमेल – vrishalisjoshi@gmail.com

या पुस्तकातील लेखनाचे सर्व हक्क अनुवादिकेकडे सुरक्षित असून पुस्तकाचे किंवा त्यातील अंशाचे पुनर्मुद्रण वा नाट्य, चित्रपट किंवा इतर रूपांतर करण्यासाठी अनुवादिकेची परवानगी घेणे आवश्यक आहे. तसे न केल्यास कायदेशीर कारवाई केली जाईल.

This declaration is as per the Copyright Act 1957. Copyright protection in India is available for any literary, dramatic, musical, sound recording and artistic work. The Copyright Act 1957 provides for registration of such works. Although an author's copyright in a work is recognised even without registration. Infringement of copyright entitles the owner to remedies of injunction, damages and accounts.

प्रकाशन : ई साहित्य प्रतिष्ठान

www.esahity.com

esahity@gmail.com

प्रकाशन : २७ जून २०१८

©esahity Pratishthan®2018

- विनामूल्य वितरणासाठी उपलब्ध .
- आपले वाचून झाल्यावर आपण हे फॉरवर्ड करू शकता .
- हे ई पुस्तक वेबसाईटवर ठेवण्यापूर्वी किंवा वाचनाव्यतिरिक्त कोणताही वापर करण्यापूर्वी ई प्रतिष्ठानची लेखी परवानगी घेणे आवश्यक आहे.

वृषाली जोशी

मी मुलांकडे अमेरिकेला गेलेली असताना छान सोयी असलेल्या वाचनालयातून चांगली इंग्रजी पुस्तके आणून वाचायचा योग आला. त्यांचे भाषांतर करण्यात वेळेचा सदुपयोग करून हे भाषांतरीत पुस्तक तयार केले आहे. ई पुस्तक बनविताना संगणकनिष्णात असलेल्या माझ्या नवऱ्याची, शरदची, मदत मिळाली. टंकलेखन मी केले तरी फाईल बनविणे व इतर बऱ्याच गोष्टी नव्याने शिकायला लागल्या.

B Sc, M A, M Ed, Ph D (Education)

सुमारे २५ अनुवादित कथा मराठी मासिकांमधून प्रसिद्ध

मराठी व इंग्रजी शाळाकॉलेजमध्ये अध्यापन, संशोधन प्रकल्पात सहभाग ,
कॉलेजमध्ये प्राचार्यपद

सुगमसंगीत स्पर्धेत पारितोषिके, सिंथेसायझरवर गाणी वाजविण्याचा व मराठी
/इंग्रजी शब्दकोडी बनविण्याचा छंद

संपर्क

वृषाली जोशी

७, अक्षय, २०, तुळशीबागवाले कॉलनी, पुणे ४११००९

दूरभाष ०२० – २४२२१०३८

चलभाष : ९९२१७४६२४५

अर्पणपत्रिका
प्रिय अभिजित व कनिष्क
या माझ्या मुलांना
ज्यांच्याकडील वास्तव्यात
मी या कथा वाचल्या

समरसेट मॉम W. Somerset Maugham

इंग्लीशमधील सर्वाधिक लोकप्रिय क्लासिक लेखकांमध्ये समरसेट मॉम हे नाव घेतले जाते. त्याच्या कथांवरून अडतीस सिनेमे, शेकडो नाटके यांची निर्मिती झाली. त्यांच्या कथा आणि कादंबऱ्या यांचे काही हजार एडिशनस आहेत. जगातील जवळपास सर्व भाषांमध्ये त्यांच्या कथांचे अनुवाद झाले आहेत. त्यांच्या कथांवरून निर्मिती झालेल्या सिनेमांची खाली दिलेली यादी वाचली तरी त्यांच्या लोकप्रियतेची कल्पना येईल.

1. The Land of Promise (1917) directed by Joseph Kaufman and starring Thomas Meighan. Based on the 1913 play of the same name.
2. Smith (1917) directed by Maurice Elvey, based on the 1913 play of the same name.
3. The Divorcee (1919) directed by Herbert Blaché, based on the 1907 play Lady Frederick.
4. East of Suez (1925) directed by Raoul Walsh based on the novel of the same name.
5. The Circle (1925) Directed by Frank Borzage, based on the 1921 play of the same name.
6. The Canadian (1926) directed by William Beaudine. Based on the 1913 play, "The Land of Promise," this was a remake of the 1917 film of that name, with Thomas Meighan reprising his role as protagonist Frank Taylor.
7. The Magician (1926) Based on the 1908 novel of the same name.
8. Sadie Thompson (1928), a silent movie starring Gloria Swanson and Lionel Barrymore. Based on the short story "Miss Thompson", which was later retitled "Rain".

9. The Letter (1929) featuring Jeanne Eagels, O. P. Heggie, Reginald Owen and Herbert Marshall. Based on the play of the same name.
10. Rain (1932), the first sound version of the short story "Miss Thompson" (retitled as "Rain"), with Joan Crawford and Walter Huston.
11. The Narrow Corner (1933) directed by Alfred E. Green and starring Douglas Fairbanks, Jr. Based on the novel of the same name.
12. Of Human Bondage (1934) starring Leslie Howard and Bette Davis. Based on the novel of the same name.
13. The Painted Veil (1934) featuring Greta Garbo and Herbert Marshall. Based on the novel of the same name.
14. Secret Agent (1936) with John Gielgud, Peter Lorre, Madeleine Carroll, and Robert Young, directed by Alfred Hitchcock. Based on Ashenden.
15. The Vessel of Wrath (1938) starring Charles Laughton; released in the United States as The Beachcomber. Based on the novella of the same name.
16. The Letter (1940) featuring Bette Davis, Herbert Marshall, James Stephenson, Frieda Inescort and Gale Sondergaard. Based on the play of the same name.
17. Too Many Husbands (1940) featuring Jean Arthur, Fred MacMurray, and Melvyn Douglas. Based on the play "Home and Beauty".
18. The Moon and Sixpence (1942) with George Sanders. Based on the novel of the same name.
19. Christmas Holiday (1944) starring Deanna Durbin and Gene Kelly, based on the novel of the same name.
20. The Hour Before the Dawn (1944) starring Veronica Lake, based on the novel of the same name.

21. Dirty Gertie from Harlem U.S.A.(1946). Unauthorized film version of "Miss Thompson" with an all-black cast, directed by Spencer Williams.
22. The Razor's Edge (1946) featuring Tyrone Power and Gene Tierney. Based on the novel of the same name.
23. Of Human Bondage (1946) version starring Eleanor Parker.
24. Quartet (1948) Maugham appears as himself in introductions. Based on four of his short stories.
25. Trio (1950) Maugham appears as himself in introductions. Another collection based on short stories.
26. Encore (1951) Maugham appears as himself in introductions. A third collection of Maugham short stories.
27. Miss Sadie Thompson (1953), a semi-musical version in 3-D, featuring Rita Hayworth and José Ferrer.
28. The Seventh Sin (1957) with Eleanor Parker. Based on the novel The Painted Veil.
29. The Beachcomber (1958). Based on the novella The Vessel of Wrath; not to be confused with the 1938 film.
30. Julia, du bist zauberhaft (1962) starring Lilli Palmer and Charles Boyer. Based on the novel Theatre.
31. Of Human Bondage (1964) with Laurence Harvey and Kim Novak.
32. The Letter (1969) starring Eileen Atkins. Based on play of the same name. (Made for television.)
33. Theatre (1978) starring Vija Artmane. Based on the novel of the same name.

34. The Letter (1982) featuring Lee Remick, Jack Thompson and Ronald Pickup. Based on play of the same name. (Made for television.)
35. The Razor's Edge (1984) with Bill Murray. Based on the novel by the same name.
36. Up at the Villa (2000) starring Kristin Scott Thomas and Sean Penn, directed by Philip Haas. Based on the novella of the same name.
37. Being Julia (2004) featuring Annette Bening. Based on the novel Theatre.
38. The Painted Veil (2006) with Naomi Watts and Edward Norton. Based on the novel of the same name.

मेजवानीपूर्वी (Before the Party)

Before the Party ही मॉम यांच्या अत्यंत गाजलेल्या कथांपैकी एक. त्यावर अनेक दिग्दर्शकांनी नाटके बसवली व तीही यशस्वीपणे आजवर चालत आहेत. केवळ अर्ध्या तासात घडणारी ही कथा मानवी जीवनातील योग्य- अयोग्य, नीती- अनीती, सोज्वळ- ढोंग या सर्व कल्पनांच्या ठिकर्या उडवते. वाचकाला काही काळ नक्की काय म्हणावे तेच सुचेनासे होते.

मा. वृषालीजी जोशी यांनी आपल्या समर्थ लेखणीतून त्या कथेचा तितकाच नेमका अनुवाद करून मराठी साहित्याला एक खास भेट दिली आहे.

William Somerset Maugham

25.01.1874 - 16.12.1965

- ❑ Born in Paris, in a family of a lawyer, who served in a British embassy in France
- ❑ Maugham spoke only French until at the age of 11 he lost his parents and moved to England, where his relatives lived
- ❑ Before becoming a writer he studied literature, philosophy and medicine
- ❑ William worked in a hospital of Saint Thomas, placed in a poor block of London; the experience found its reflection in the 1st novel
- ❑ During World War I served as a spy and was sent to Russia

Rondo Theatre Company Presents **RONDO** THEATRE

Before The Party

By Rodney Ackland

7.30pm, Wed 22nd - Sat 25th March 2017
Rondo Theatre, Larkhall, Bath
01225 333 666
333 666 3366
rcompany.org

A Salisbury Playhouse Production in the Main House

BEFORE THE PARTY

BY RODNEY ACKLAND
FROM THE SHORT STORY BY W. SOMERSET MAUGHAM
THURSDAY 4 - SATURDAY 27 MAY

THE CAST

SHERRY BAINES

ELEANOR BENNETT

PHILIP BRETHERTON

ROBERTA KERR

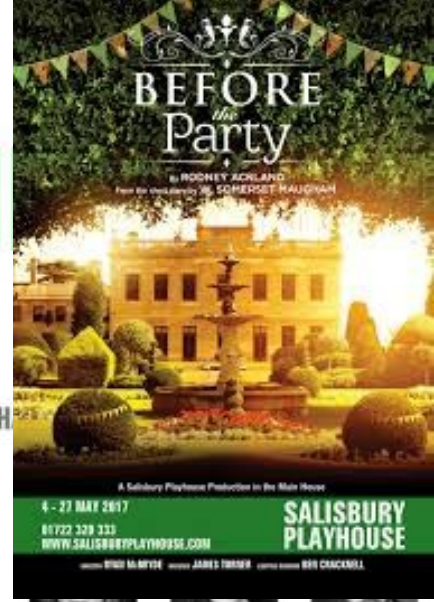
KATHERINE MANNERS

BATHSHEBA PIEPE

MATTHEW ROMAIN

4 - 27 MAY 2017
01222 333 333
WWW.SALISBURYPLAYHOUSE.COM
SALISBURY PLAYHOUSE

THEATRE Written by RODNEY ACKLAND Directed by ROB CROSER

BEFORE THE PARTY

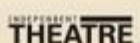
a gleefully vicious skewering of
upper middle class manners
from the short story by
Somerset Maugham

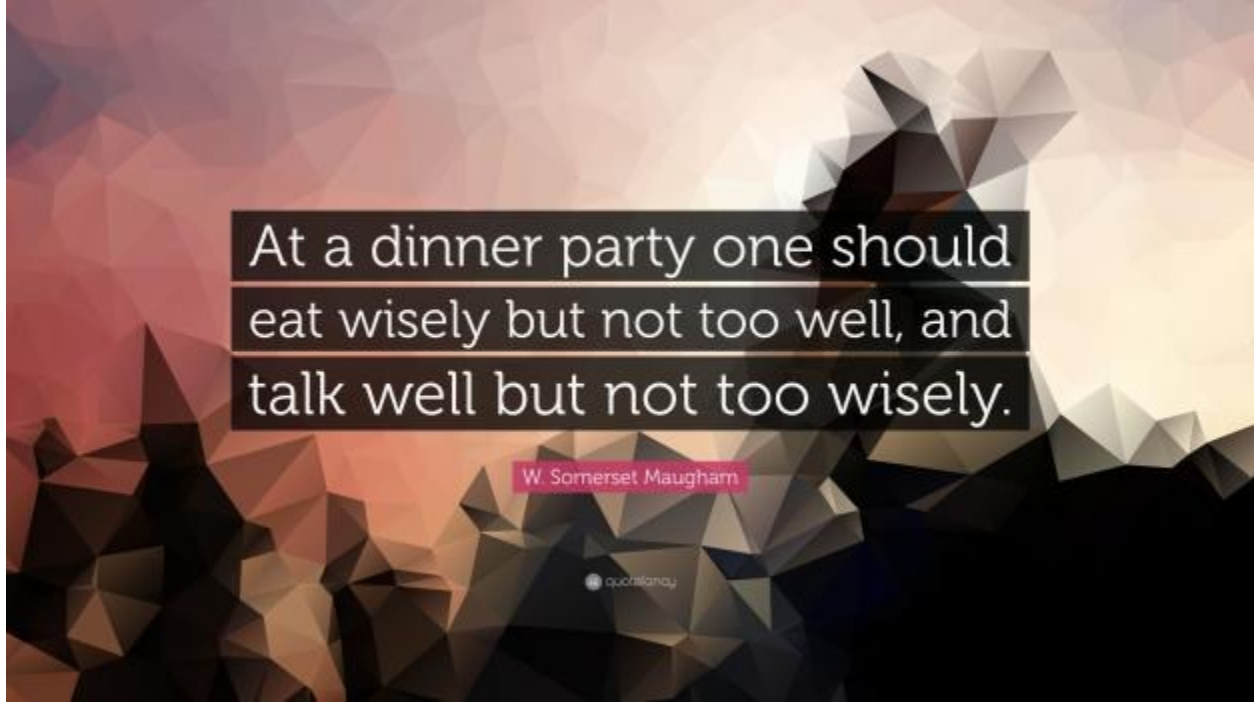
Before
the Party

W. Somerset Maugham

The Goodwood Theatre - 166A Goodwood Road
Bookings www.independenttheatre.org.au or BASS 131 246
tickets from \$18 - \$35 generous group concessions 0299 9155

APRIL 21-29
PRESENTED BY ARRANGEMENT WITH BRISH THEATRICAL, AS AGENTS FOR SAMUEL FRENCH PTY LTD

मेजवानीपूर्वी

मिसेस सोफियांना छान
रहायला आवडायचं. त्यांनी त्यांचे
वय लपविणारा काळा रेशमी ड्रेस
घातला होता. त्यांच्या जावयाच्या
शोकप्रदर्शनार्थ तो काळा ड्रेस होता.
आणि आता त्या त्यांची छोटी टोपी
घालणार होत्या. त्यांच्या जावयाने
ती त्यांच्यासाठी खास बोर्निओ,
मलेशियाहून आणली होती व ती
त्यांना नक्की आवडेल असा त्याचा

अंदाज होता त्यावर इग्रेट पक्ष्यांची पिसे दिमाखात झळकत होती. इतकी सुंदर टोपी मेजवानीच्या वेळी घातल्याने इतरांचा जळफळाट तर होणार नाही ना अशी भीति त्यांना वाटत होती पण ती न घालणेही त्यांना कठीण वाटत होते. अशा वेळी, विशेषतः मध्यंतरी जे काही घडले त्यानंतर तर नक्कीच अशी नखरेल टोपी आपल्या आईने घालणे केयाला फारसे पटले नव्हते. शेवटी मिसेस सोफियांनी ती त्यांची सुंदर टोपी डोक्यावर चढविली. कोणी जर त्याबद्दल काही म्हणालेच तर असे सांगायचे त्यांनी ठरविले की असली टोपी विकत घेणे शक्यच नव्हते पण मागच्या वेळी जेव्हा माझा जावई इथे आला होता तेव्हा त्या बिचाऱ्याने ती मला दिली होती.

हे ऐकून लोकांना दिलासा मिळेल. लोक तसे समजूतदार असतात. मिसेस सोफियांनी खणातून रुमाल काढून त्यावर यु डी कोलन शिंपडले. त्याचा वास खूपच ताजातवाना करणारा होता. आता त्या जवळजवळ तयार झाल्याच होत्या. आरशामागील खिडकीतून त्यांनी बाहेर नजर टाकली. कॅनॉन हेवूड यांच्या बागेतील मेजवानीसाठी त्यांनी अगदी छान दिवस निवडला होता. फार थंडी नव्हती, आकाश निळसर होते. बागेतील स्वतःच्या फुलांच्या वाफ्याची खुरपणी करणाऱ्या त्यांच्या लहानग्या नातीकडे पाहिल्यावर त्या हसल्या. या मुलीला आपण इतके दिवस बोर्नोसोसारख्या उष्ण प्रदेशात ठेवले ही चूक झाली. ती किती अशक्त दिसते आहे असे मिसेस सोफियांना वाटले. ती छोट्या मुलीप्रमाणे इकडेतिकडे बागडत नसे. शांतपणे एकटीच खेळत राही. स्वतःच्या वाफ्याला पाणी घाले. मिसेस सोफियाने स्वतःचा ड्रेस ठाकठीक केला व मोजे घेऊन जिन्यावरून खाली आल्या.

केया खिडकीशी असलेल्या टेबलाशी बसून लेडीज गोल्फ क्लबचे सामने सुरु होणार असल्याने, त्यासंबंधी काही यादी तयार करत होती. तीदेखील मेजवानीसाठी तयार झाली होती.

“शेवटी तू तुझा हा ड्रेस घातलास तर!” मिसेस सोफिया म्हणाल्या. मेजवानीच्यावेळी केयाने हा ड्रेस घालावा की काळा शिफॉनचा ड्रेस घालावा

याबद्दल त्यांनी चर्चा केली होती. तिने आता घातलेला ड्रेस काळापांढरा होता. तो केयाला चांगला वाटत होता पण तो फारसे शोकप्रदर्शन करत नव्हता. मारियाला मात्र तो ठीक वाटत होता.

“आपण जसे काही आताच दफनविधीहून आलो आहोत असे भासविण्याची काही जरूरी नाही. त्याला जाऊन आता आठ महिने झाले आहेत.” मारिया म्हणाली.

हे बोलणे मिसेस सोफियांना फारसे रुचले नाही. बोर्निओहून आल्यापासून मारियाचे वागणे जरा विचित्रच वाटत होते.

“ प्रिय मारिया, अजून तू तुझे शोकवस्त्र (विधवेचे काळे कपडे) घालणे सोडून द्यायचे काही कारण नाही, नाही का?” मिसेस सोफिया विचारत्या झाल्या. त्यावर मारियाने लगेच उत्तर दिले नाही. थोड्या वेळाने मारिया जेव्हा म्हणाली की पूर्वीसारखे आता असे कोणीच करत नाही तेव्हा तिचा स्वर मिसेस सोफियांना अगदी वेगळाच वाटला. केयालादेखील तो तसाच वाटला कारण तिने बहिणीकडे आश्चर्याने पाहिले. “खूप काळपर्यंत मी काळे कपडे घालून शोक करावा अशी हॅरीचीदेखील इच्छा नसणार.” असे ती पुढे म्हणाली.

तिच्या आईचे जे निरीक्षण होते त्याला उत्तर म्हणून केया बोलती झाली, “मला मारियाशी काही बोलायचे आहे म्हणून मी लवकर तयार होऊन बसले आहे.”

“हो का?”

केयाने काही स्पष्टीकरण दिले नाही. तिने हातातील यादी बाजूला ठेवली. मिसेस सोफियांनी त्यांचे मोजे चढवायला सुरवात केली. खिडकीच्या पडद्व्यांमुळे खोली थंड व अंधारी वाटत होती. हॅरीने रंगविलेला लाकडी हॉर्नबिल पक्षी दिवाणखान्यात फारसा शोभून दिसत नव्हता तरीही मिसेस सोफियांनी तो ठेवला

होता. टेबलावर हॅरीने दिलेल्या चांदी व ब्रासच्या शोभिवंत वस्तूही दिसत होत्या. त्यांना हॅरी आवडायचा. त्यांची बहीण, बहिणीचा मुलगा, दोन्ही मुली, जावई व नात यांचा पियानोवर असलेला फोटो त्यांना तिथे दिसेना.

“केया, हॅरीचा फोटो कुठे गेला? ” त्यांनी विचारले.

“कुणीतरी उचलला असावा.” केया म्हणाली.

नवल वाटून ती उठून पियानोजवळ गेली. कुणीतरी इथून हलवलेला दिसतो आहे असे पुटपुटतानाच मिसेस सोफिया म्हणाल्या, “मारियाला तो तिच्या झोपायच्या खोलीत हवा असेल.”

“माझ्या हे लक्षात नाही आले. पण मारियाकडे तर हॅरीचे खूपच फोटो आहेत. ते ती कपाटात ठेवते. ”

आपल्या मुलीने नुकत्याच वारलेल्या जावयाचा एकही फोटो दिसेल असा ठेऊ नये हे त्यांना जरा विचित्रच वाटले. त्याबद्दल त्या मारियाशी एकदा बोलल्यादेखील, पण मारियाने काहीच उत्तर दिले नाही. बोर्निओहून आल्यापासून मारिया विचित्र तऱ्हेने शांत होती व मिसेस सोफियाने काही सहानुभूती दाखवलेली तिला फारशी रुचत नव्हती. तिला फार दुःख झाले आहे असे देखील काही दिसत नव्हते. अर्थात प्रत्येकाची दुःख सहन करायची पद्धत वेगवेगळी असते. मिस्टर लॉकवूडने, मुलींच्या वडिलांनी, मिसेस सोफियाला, म्हणजे त्यांच्या बायकोला, असे सांगितले होते की मारियाला एकटीलाच सोड. जावयाचे विचार डोक्यातून काढून टाकून मिसेस सोफियाने मेजवानीसंबंधी विचार करायला सुरवात केली. या प्रसंगी मिस्टर लॉकवूडने डोक्यावर हॅट घालावी की नाही, काय बरे दिसेल, असा विचार त्या करू लागल्या.

मेजवानी तर जंगी होणार होती. खूप निरनिराळे पदार्थ, पेये बाहेरून मागविली होती. काहींची घरीच तयारी सुरु होती. सगळेजण तिथे जमणार होते.

कॅनॉनच्या कॉलेजच्या दिवसात हाँगकाँगला त्याच्याबरोबर रहाणारा, बिशप मित्र येणार होता. तो चीनच्या विशेष कामगिरीबद्दल बोलणार होता. मारिया आठ वर्षे बोर्निओमध्ये राहिली होती व जावई बोर्निओचा रहिवासी असल्याने त्यांना या समारंभात जास्त रुची होती. परदेशी ज्यांचे कुणीच नातेवाईक कधीच नव्हते त्यांच्यापेक्षा मिसेस सोफियाच्या कुटुंबाला त्यामुळेच थोडे जास्त कुतूहल होते.

“आपल्यासारखी त्यांना इंग्लंडबद्दल फारशी माहिती नसेल.” मिस्टर लॉकवूड म्हणाले व आत आले. त्यांच्या वडीलांप्रमाणेच ते वकील होते. रोज सकाळी ते लंडनला कामासाठी जात व संध्याकाळी परत येत. कॅनॉन यांच्याकडील मेजवानी त्यांनी सूझपणे शनिवारी ठेवल्यामुळे बायको मुलींबरोबर ते तिथे जाऊ शकणार होते. मिस्टर लॉकवूड यांचा सूट व्यवस्थित दिसत होता. ते कपड्यांबाबत फारसे चोखंदळ नव्हते पण नीटनेटके रहात असत. ते एक दक्ष वकील होते. त्यांच्या क्षेत्रात त्यांना मान होता. खोटेपणाबद्दल त्यांना चीड होती. ते तसे करड्या शिस्तीचे होते. एखादी त्रासदायक केस म्हणजे खरच गुन्हा केलेला पक्षकार त्यांच्याकडे केस घेऊन आला तर ते त्याला सरळ बाहेरचा रस्ता दाखवत. त्यांना टक्कल होते. त्यांनी गुळगुळीत दाढी केली होती. त्यांचे पातळसर ओठ घट्ट मिटलेले असत व निळ्या डोळ्यात थोडी लाजरी छटा दिसे. चेहरा थोडा सुरकुतलेला होता.

“अरे वा ! तुम्ही नवीन सूट घातलेला दिसतो आहे.” मिसेस सोफियांनी म्हटले.

“हा घालायला आजचा प्रसंग चांगला आहे असे मला वाटते. कोटावर फूल लावावे का? ”

“नको डॅडी. फक्त कारकून लोकच तसे करतात. ” केया म्हणाली.

मिसेस सोफियाने दुजोरा दिला.

“आपल्या सगळ्यांच्या वतीने दहा शिलिंग द्यावेत की एक पौड? काय बरे दिसेल? ”

“जर तुम्हाला काही द्यायचे असेल तर निदान एक पौड तरी कमीत कमी द्याच ” इति केया

“बघीन. चार लोक काय करतात ते बघून मी ठरविन. फार जास्त द्यायला नकोत व कमीही.” मिस्टर लॉकवूड उद्गारले.

केयाने तिचे कागद ड्राँवरमध्ये ठेवले व ती उठली. तिने मनगटावरील घड्याळाकडे पाहिले.

मिसेस सोफियाने विचारले, “मारिया तयार झाली का? ”

“अजून खूप वेळ आहे. आपल्याला चार वाजता बोलाविले आहे. आणि मला नाही वाटत की आपण साडेचारच्या फार आधी जावे. मी डेव्हीडला सव्वाचार वाजता गाडी घेऊन बोलाविले आहे.”

सहसा केयाच गाडी चालवीत असे पण अशा काही खास प्रसंगी त्यांचा डेव्हीड नावाचा माळी गणवेश घालून शोफरचे काम करत असे. जेव्हा केया छान कपडे घालून तयार होई तेव्हा तिला गाडी चालवायची नसे. आईला मोजे घालताना बघून तिला वाटले की आपणही घालावे. त्यांना वास तर येत नाही ना हे तिने पाहिले. अगदी थोडासा येत होता पण ते कुणाला कळणारही नाही असे तिला वाटले.

शेवटी दरवाजा उघडून मारिया आत आली. तिने विधवेचे कपडे परिधान केले होते. तिला अशा कपड्यात बघायची मिसेस सोफियांना सवय नव्हती. पण एक वर्षभर तिने तसाच वेष करणे योग्य ठरले असते. काही लोकांना तसे कपडेही शोभून

दिसतात पण तिला तसे दिसत नव्हते. मारिया फक्त छत्तीस वर्षांची होती आणि या वयातच ती विधवा झाली हे क्लेशकारक होते.

केया पस्तीस वर्षांची होती व आता तिचे लग्न होईल असे वाटत नव्हते. मागच्या वेळी मारिया व हॅरी इथे आले तेव्हा केयाने त्यांच्याबरोबर जावे असे मिसेस सोफियाने सुचवून पाहिले. हॅरीला ते मान्य असल्याचे वाटले पण मारिया राजी नव्हती. का नव्हती कुणास ठाऊक? तिलाही थोडा बदल झाला असता. तिला घरातून बाहेर काढायला ते उद्युक्त झाले होते असे नाही पण मुलीचे लग्न खरे तर व्हायलाच हवे असे त्यांचे मत होते. त्यांना ओळखीमध्ये कुणीच योग्य मुलगा सापडला नाही. दोघींमध्ये मारिया दिसायला चांगली होती असे आता कुणीच म्हटले नसते. केयाचे वय वाढत चालले तशी ती जून दिसू लागली होती पण आता तिने केस कापले होते व गोल्फ खेळून तिचे गाल लालबुंद झाले होते. त्यामुळे मिसेस सोफियांच्या मते ती बरी दिसत होती. पण मारिया मात्र तिचा बांधा पूर्णपणे घालवून बसली होती. ती उंच कधीच नव्हती व आता जाड झाली होती. फारच फुगली होती. उष्ण कटिबंधातील उकाड्यामुळे तिचे व्यायाम करणेही बंद झाले होते. तिचे खूप छान असलेले निळे डोळे आता निस्तेज दिसत होते.

“तिची मान फारच रुतत चालली आहे. तिला काहीतरी करायलाच हवे.” मिसेस सोफिया विचार करत होत्या.

त्यांनी त्यांच्या नवऱ्याजवळ एकदोनदा हा विषय काढला होता. त्यांच्या मते ती आता पूर्वीसारखी तरुण राहिली नव्हती पण तिने स्वतःला नीटनेटके ठेवायला हरकत नव्हती. तिच्याशी गंभीरपणे याबद्दल बोलावे पण वर्षभर तिला तिच्या दुःखातून आधी बाहेर पडू द्यावे, असा विचार मिसेस सोफियानी केला. त्यामुळे त्यांना थोडे उदास वाटले. मारिया नक्कीच बदलली होती. तिच्या चेहेऱ्यावर तिच्या मनात काहीतरी धुमसत असल्यासारखे भाव दिसत होते. त्यामुळे तिच्याबरोबर नेहमीचा मोकळेपणा वाटत नव्हता. डोक्यातले सर्व विचार

तिच्यासमोर भडाभडा मांडावेत असे मिसेस सोफियांना वाटत तर होते पण जणूकाही, काही ऐकलेच नाही असे भासवून नुसतेच गप्प बसून रहाण्याच्या मारियाच्या प्रतिक्रियेमुळे तसे केले जात नव्हते. कधीकधी त्यामुळे मिसेस सोफिया एवढ्या चिडत पण हॅरी वारल्याला आठच महिने होत आहेत हे आठवून त्या मारियाला टोचेल असे काही बोलणे टाळत होत्या.

मारियाच्या पडलेल्या चेहेऱ्यावर खिडकीतला उजेड आला होता. केया तिच्यासमोर उभी राहून तिच्याकडेच बघत होती.

“मारिया, मला तुझ्याशी काहीतरी बोलायचे आहे. मी ग्लॅंडीबरोबर आज सकाळी गोल्फ खेळत होते.” केया म्हणाली. मारियाने विचारले, “तू तिला हरवलेस का? ”

ग्लॅंडी ही कॅनॉनची एकुलती एक अविवाहित मुलगी होती.

“ती मला काय म्हणाली ते मला तुला सांगितलेच पाहिजे. ”

मारियाची नजर तिच्या बहिणीवरून पलीकडे फुलांच्या वाफ्याला पाणी घालत असलेल्या तिच्या मुलीकडे गेली. “ममी, तू जोनला स्वयंपाकघरात बोलावून चहा द्यायला अंनीला सांगितलेस का? ” तिने विचारले.

“जेव्हा नोकरमंडळी घेतील तेव्हाच तीही घेईल. ” ममी बोलली.

केयाने थंडपणे तिच्या बहिणीकडे पाहिले.

“बिशपने घरी येण्यापूर्वी सिंगापूरमध्ये दोनतीन दिवस घालविले. त्याला प्रवास करायला फार आवडतो. तो बोर्नोला गेला होता व तू ज्याना ओळखतेस त्यातील बऱ्याचजणांना तो ओळखतो. ” केया म्हणाली.

मिसेस सोफिया उद्गारल्या, “प्रिय मारिया, तुला भेटावे असे त्यांना नक्की वाटत असणार. बिच्चाऱ्या हॅरीला तो ओळखत होता का? ”

“हो. तो कुआलासोलरमध्ये त्याला भेटला होता व ते त्याला चांगले आठवते आहे. त्याच्या निधनाची बातमी ऐकून त्याला धक्का बसला असे तो म्हणाला ” इति केया

मारिया खाली बसून तिचे काळे मोजे घालू लागली. हे सगळे बोलणे ती अगदी शांतपणे ऐकत होती. ते मिसेस सोफियांना जरा खटकलेच.

“अग मारिया, हॅरीचा फोटो कुठे दिसत नाही. तू तो घेतलास का? ”

“हो मी तो घेतला व ठेऊन दिला.”

“मला वाटले तो तुला सतत नजरेसमोर ठेवायला आवडेल. ”

परत एकदा मारिया काहीच बोलली नाही. ही खरच चीड आणणारी सवय होती. केया थोडी वळून बहिणीसमोर उभी ठाकली व बोलली,

“मारिया, तू आम्हाला असे का सांगितलेस की हॅरी तापात गेला म्हणून!” त्या विधवेने चेहेरा कोराच ठेवला व केयाकडे एकटक बघताबघता क्षणार्धात तिचा चेहरा काळवंडला. ती गप्प राहिली.

मिसेस सोफिया आश्चर्याने म्हणाल्या, “काय म्हणते आहेस काय तू?”

“बिशप म्हणतो आहे की त्याने आत्महत्या केली. ”

मिसेस सोफियाच्या तोंडून अस्फुट हुंदका बाहेर पडला. त्यांच्या नवऱ्याने त्यांना सावरले.

“मारिया, हे खरे आहे का ? ”

“हो हे खरे आहे. ”

“पण तू आम्हाला सांगितले का नाहीस ? ”

मारिया क्षणभर थांबली. टेबलावरील तिच्या बाजूला असलेली, हॅरीने दिलेली ब्रासची फुलदाणी हातात घेत बोलू लागली, “तुझे वडील ताप येऊन वारले असे जोनला सांगणे मला योग्य वाटले. याबाबत तिला अजून काही माहिती व्हावे असे मला वाटले नाही.”

नापसंती व्यक्त करत केया म्हणाली, “तू आमची स्थिती काहीच्याकाही विचित्र केली आहेस. ग्लॅंडी हेवूडला मी खरी गोष्ट न सांगणे तिरस्करणीय वाटले. मला खरच काही माहिती नव्हते याबद्दल तिची खात्री पटविताना माझ्या नाकी नऊ आले. ती म्हणाली तिचे वडील नाराज झाले.” “इतकी वर्षे आपण एकमेकांना ओळखतो, आपले संबंध चांगले आहेत तर तुम्ही मारियाच्या नवऱ्याच्या बाबतीत निदान आमच्याशी खोटे बोलायला नको होते. तुम्हाला जे घडले ते सांगायचे नव्हते तरी निदान खोटे तरी बोलायचे नाही. हे आपापसातल्या विश्वासाला तडा देण्यासारखे झाले.” असे ते म्हणाले.

मिस्टर लॉकवूड नाराजीने म्हणाले, “मी त्यांच्याशी सहमत आहे हे त्यांना सांगितले पाहिजे. ”

केया बोलली, “अर्थात मी ग्लॅंडीला सांगितले की यात आमचा काही दोष नाही. तू आम्हाला जे काही सांगितलेस तेच आम्ही त्यांना सांगितले ”

मारिया म्हणाली, “यामुळे तुझ्या गोल्फच्या खेळावर काही परिणाम झाला नसावा.” तिचे वडील उद्गारले, “बरं का मारिया, हे असले बोलून मूळ विषय तू टाळते आहेस.” असे म्हणून ते उठून खोलीत अस्वस्थपणे येरझारा घालू लागले.

मारिया तोऱ्याने म्हणाली, “हा माझा प्रश्न आहे. जर काय घडले हे मला माझ्याजवळच ठेवायचे असेल तर मी तसे करू शकते. ”

मिसेस सोफिया म्हणाल्या, “तुला आईजवळही मन मोकळे करावेसे वाटले नाही. म्हणजेच तुला माझ्याबद्दल काहीच प्रेम वाटत नाही. ”

मारियाने खांदे उडविले.

केया म्हणाली, “सत्य कधी न कधी उजेडात येणारच हे तुला माहिती हवे होते.”

“चहाटळपणे बडबड करणाऱ्या दोन व्यक्तींना मी सोडून इतर काही विषयच नसतील अशी अपेक्षा मी केली नव्हती. ”

“जेव्हा बिशप म्हणाला की तो बोर्निओमध्ये होता तेव्हा तो तुला व हॅरीला ओळखतो का असे हेवूडनी विचारणे अगदी सहज होते. ”

“हे इकडेतिकडे घुटमळणे बास झाले. तू नक्कीच खरे काय घडले ते आम्हाला सांगायला हवे होतेस आणि मग त्यातून मार्ग कसा काढायचा ते आम्ही ठरविले असते. मी एक वकील आहे आणि मी तुला नक्की सांगू शकतो की तुम्ही काही लपवायला गेलात तर पुढच्या दृष्टीने त्याचा आपल्यालाच त्रास होते.” मिस्टर लॉकवूड म्हणाले.

मिसेस सोफिया सुस्कारत म्हणाल्या, “बिचारा हॅरी! ” त्यांच्या गालावरून अश्रू ओघळू लागले. “हे भयंकर आहे. तो माझ्यासाठी नेहमी एक चांगला जावई होता. अशी काय गोष्ट घडली ज्याने तो मरणाकडे ओढला गेला ? ”

“वातावरण! ”

“मारिया, जसे घडले तसे तू आम्हाला सांगावेस ते बरे.” तिचे वडील म्हणाले.

“केया तुम्हाला सांगेल.”

केया कांकू करू लागली. तिला खरे काय ते सांगायचे होते. ते महाभयंकर होते. त्यांच्यासारख्या एखाद्या कुटुंबात असे घडावे हे खरच भयंकर होते. शेवटी ती कसेबसे बोलली, “बिशप म्हणाला, त्याने स्वतःचा गळा चिरून घेतला.”

मिसेस सोफिया तोंड उघडे टाकून बघत राहिल्या. त्या त्यांच्या भान हरविलेल्या मुलीकडे खेचल्या गेल्या. त्यांना तिला मिठीत घ्यायचे होते.

“बिचारं माझं कोकरू! ” त्या हुंदके देत म्हणाल्या.

पण मारियाने स्वतःला सोडवून घेतले व पुटपुटली, “उगीच जास्त प्रदर्शन करू नकोस. मला इतकी जवळीक खरच सहन होत नाही.”

कपाळाला आठ्या घालत वडील उद्गारले, “खरच का मारिया?” तिचे वागणे बरोबर आहे असे त्यांना वाटेना.

मिसेस सोफियांनी रुमालाने काळजीपूर्वक त्यांचे डोळे पुसले आणि डोळे हलवत परत खुर्चीवर येऊन बसल्या.

गळ्यातील लांब माळेशी अस्वस्थपणे चाळा करत केया हताशपणे म्हणाली, “माझ्या बहिणीच्या नवऱ्याच्या मृत्यूची हकीगत मला मैत्रिणीकडून सांगितली जावी ही फार विचित्र गोष्ट होती. त्यामुळे आम्ही सगळेच मूर्ख ठरलो. मारिया, बिशपना तुला भेटायचे आहे व तुझ्याबद्दल कणव व्यक्त करायची आहे.” ती थांबली. मरिया काहीच बोलली नाही. “तो म्हणाला की मारिया छोट्या जोनबरोबर बाहेर होती परत आली तेव्हा बिचाऱ्या हॅरीला पलंगावर मरून पडलेले पाहिले.”

मिस्टर लॉकवूड म्हणाले, “हा जबरदस्त धक्का असणार.”

मिसेस सोफिया परत रडायला लागल्या पण केयाने हळूवारपणे त्यांच्या खांद्यावर हात ठेवला. ती म्हणाली, “ममी, रडू नकोस. त्याने तुझे डोळे लाल होतील व लोक तुला हसतील.”

ते सर्वजण शांत होते. मिसेस सोफियाने डोळे पुसून स्वतःला आवरण्याचा प्रयत्न केला. हॅरीने दिलेली सुंदर टोपी यावेळी आपल्या डोक्यावर असावी हे त्यांना नकोसे वाटत होते.

केयाने पुढे चालू ठेवले, “अजून काहीतरी आहे, जे मला तुम्हाला सांगितलेच पाहिजे.”

मारिया परत सावकाशीने बहिणीकडे पाहू लागली. तिची नजर स्थिर होती. ती लक्षपूर्वक बघत होती. एखाद्या माणसाने काही ऐकायचे राहू नये म्हणून जसे जीवाचे कान करून ऐकावे तसे ती ऐकत होती.

केया पुढे म्हणाली, “प्रिय मारिया, तुला दुखवायच्या उद्देशाने नव्हे पण तुला हे माहिती हवेच म्हणून मी सांगत आहे. बिशप म्हणत होता हॅरी पित्त असे.”

मिसेस सोफिया किंचाळल्या, “माझ्या प्रिय मुली मारिया, हे फारच भयानक आहे. फारच धक्कादायक!”

“काय ग केया, ग्लॅडी हेवूडने हे तुला सांगितले का? तू त्यावर काय म्हणालीस? ”

मी म्हटले, “हे धादांत खोटे आहे. ”

मिस्टर लॉकवूड चिडून म्हणाले, “काही लपवून ठेवले की नेहमीच असे होते. तुम्ही जेव्हा एखादी गोष्ट लपविता तेव्हा खऱ्या सत्यापासून दहापट वाईट असलेल्या अनेक अफवा उठतात.”

“त्यांनी बिशप सिंगापूरला असताना त्याला असे सांगितले की हॅरीला तापामध्ये वात झाला होता व बुद्धिभ्रम होऊन त्याने स्वतःला ठार केले. मला वाटतं मारिया, आमच्या सर्वांसाठी तू हे नाकारले पाहिजेस.” इति केया.

मिसेस सोफिया म्हणाल्या, “मृत व्यक्तीबद्दल असे बोलणे बरोबर नाही आणि जोन मोठी झाल्यावर तिच्यासाठी हे फारच वाईट आहे. ”

तिच्या वडिलांनी विचारले, “पण या सर्व गोष्टींमागे पार्श्वभूमि काय होती, मारिया? ”

मिसेस सोफिया उद्गारल्या, “हॅरी तर नेहमी संयमशील होता. ”

“हे बघा! ” ती विधवा म्हणाली.

“तो प्यायचा का? ” केया विचारती झाली.

“वाट्टेल तसा! ”

तिचे उत्तर इतके अनपेक्षित होते व स्वर इतका उपरोधिक होता की ते तिघेजण अवाक झाले.

“मारिया, तू असे कसे काय बोलू शकतेस? मला तुझे काही कळतच नाही तू इथे आल्यापासून तुझ्या मेलेल्या नवऱ्याबद्दल फार विचित्रपणे वागते आहेस. माझी मुलगी तिचा नवऱ्याचे मरण अशा रीतीने घेईल यावर माझा विश्वासच बसत नाही. ” त्यांचे मोजे घातलेले हात एकमेकावर दाबत मिसेस सोफिया ओरडल्या.

मिस्टर लॉकवूड म्हणाले, “ हे बघ, इतकं मनावर घेऊ नकोस. आपण ते सर्व नंतर बघू.” ते चालत खिडकीपाशी जाऊन बाहेरील उन्हाकडे पाहू लागले व परत खोलीत चालत आले. डोळ्यांवर चढवायच्या उद्देशाने नव्हे पण त्यांनी खिशातून त्यांचा चष्मा काढला व तो हातरुमालाने पुसला. मारिया त्यांच्याकडे अगदी सरळसरळ उपरोधिक नजरेने बघत होती. मिस्टर लॉकवूड चिडले होते. त्यांचे आठवड्याभराचे काम करून झाले होते. आता सोमवार सकाळपर्यंत ते रिकामे होते. जरी ही बागेतील मेजवानी म्हणजे त्यांच्या दृष्टीने एक प्रकारचा त्रासच होता व ते बायकोला म्हणालेही होते की स्वतःच्या बागेत निवांतपणे चहा पीत बसणे खरे पहाता त्यांना आवडेल, तरीही ते हेवूडकडील मेजवानीला जाण्याची वाट बघत होते. चीनच्या विशेष कामगिरीबद्दल ऐकण्यात त्यांना फारशी रुची नव्हती पण बिशपला भेटायला त्यांना आवडले असते. आणि आता मध्येच हे काय ? मध्येच उपटलेली ही गोष्ट त्यांना चमत्कारीकच वाटत होती. स्वतःच्या जावयाच्या दारूबाजपणाबद्दल व आत्महत्येबद्दल सांगितले जावे हे फारच दुःखद होते. मारिया मोठ्या गंभीरपणे तिच्या ड्रेसच्या हातावर हात फिरवीत होती. तिच्या थंडपणाची त्यांना चीड आली पण तिच्याशी बोलण्याऐवजी ते त्यांच्या धाकट्या मुलीला उद्देशून म्हणाले, “केया, तू खाली का बसत नाहीस? खोलीत नक्कीच खूप खुर्च्या आहेत. ”

केयाने एक खुर्ची ओढून घेतली व काही न बोलता त्यावर बसली. मिस्टर लॉकवूड मारियाच्या पुढ्यात जाऊन उभे राहिले.

“अर्थात तू आम्हाला हॅरी ताप येऊन वारला असे का सांगितलेस ते कळले. मला वाटते ती चूक होती. सत्य आज ना उद्या उजेडात येणार होतेच. बिशपने हेवूडना सांगितलेले कितपत सत्य आहे मला माहिती नाही पण प्रसंगवशात, तुला जसजसे सांगणे शक्य होईल, तसतसे तू प्रत्यक्ष काय घडले ते आम्हाला सांगावेस असा सल्ला मी तुला देईन. कॅनॉन हेवूड व ग्लॅंडी यांच्याकडून ते इतरत्र पसरणार नाही याची खात्री आपण देऊ शकत नाही. या अशा ठिकाणी लोकांमध्ये चर्चा सुरु होणारच. आम्हाला पूर्ण सत्य माहिती असेल तर ते आमच्यासाठी सर्वथा चांगले ठरेल. ”

मिसेस सोफिया व केया याना वाटले की ते अगदी बरोबर बोलत आहेत. ते मारियाच्या उत्तराची वाट बघत थांबले. तिने सर्व निमूटपणे ऐकून घेतले. क्षणभर तिचा चेहरा भावनामय झाला व परत नेहमीप्रमाणे निस्तेज व रापलेला दिसू लागला.

“मी तुम्हाला सत्य सांगितले तर ते तुम्हाला आवडेल असे मला वाटत नाही.” ती म्हणाली.

केया थंडपणे म्हणाली, “आमच्याकडून तुला नेहमीच सहानुभूती मिळेल व समजूतदारपणा दिसेल याची खात्री बाळग. ”

मारियाने तिच्याकडे एक कटाक्ष टाकला आणि तिचा घट्ट मिटलेल्या ओठांवर हास्य तरळले.

तिने सावकाशीने तिघांकडे पाहिले. एखाद्या कपड्यांच्या दुकानातील पुतळे ते आहेत असेच तिला वाटते आहे की काय असा अस्वस्थ भाव मिसेस सोफियांच्या चेहेऱ्यावर उमटला. त्यांच्यापेक्षा वेगळ्याच जगात ती पोचली आहे व त्या तिघांशी तिचे काहीच लागेबांधे नाहीत अशी ती दिसत होती.

“तुम्हाला माहिती आहे का की हॅरीबरोबर माझे लग्न झाले तेव्हा मी काही त्याच्या प्रेमात नव्हते. ” ती उत्तरादाखल म्हणाली.

मिसेस सोफिया काहीतरी उद्गार काढणार होत्या पण इतक्या वर्षांच्या लग्नानंतरच्या विशिष्ट सहवासाने, त्यांच्या नवऱ्याच्या नुसत्या कटाक्षाने, त्यांना गप्प बसविले. मारियाने पुढे चालू ठेवले. तिच्या बोलण्यात अजिबात चढउतार नव्हते. सावकाशीने व संथपणे एकसुरी आवाजात ती बोलत होती.

“मी सत्तावीस वर्षांची होते व माझ्याशी लग्न करायला कोणीच तयार नव्हते. तो चव्वेचाळीस वर्षांचा म्हणजे जरा वयस्कच होता पण एकदम चांगल्या हुद्द्यावर होता, नाही का? याहून चांगले स्थळ मला मिळायची आशा नव्हती. ”

मिसेस सोफिया परत रडायच्या बेतात आल्या पण मेजवानीला जायचे त्यांच्या लक्षात होते. त्या विषण्णपणे म्हणाल्या, “आता माझ्या लक्षात आले त्याचा फोटो तू का उचलून ठेवलास. ”

“ममी, मध्ये बोलू नको. ” केया म्हणाली.

मारियाबरोबर त्याचा साखरपुडा झाला तेव्हा काढलेला तो फोटो होता व तो खूप छान फोटो होता. मिसेस सोफियांच्या मते तो नेहमीच एक उमदा मनुष्य होता. तो चांगला मजबूत बांध्याचा, उंच, कदाचित थोडा जाड होता पण तो स्वतःला व्यवस्थित ठेवे. त्याच्या सहवासात प्रसन्न वाटे. त्यावेळी त्याला थोडे टक्कल पडायला सुरवात झाली होती पण अलीकडे पुरुषांना लवकर टक्कल पडत असे. सूर्याचे उष्ण कटिबंधातील तळपते ऊन व त्यामुळे डोक्यावर चढविलेले शिरस्त्राण हे अनिवार्य होते. ते केसांसाठी वाईट होते. त्याच्या छोट्या काळ्या मिशा होत्या आणि चेहरा रापलेला होता. अर्थात त्याचे जोनसारखे असलेले तपकिरी, मोठे डोळे खूपच छान होते. त्याचे बोलणे वैविध्यपूर्ण होते. केयाच्या मते तो सर्व पोकळ डामडौल होता. पण मिसेस सोफियांना तसे वाटत नव्हते. एखाद्या माणसाने थोडी शिस्त

मोडली तरी विशेष काही बिघडत नाही असे त्यांचे मत होते. थोड्याच दिवसात त्यांच्या लक्षात आले की त्याला मारिया आवडते आहे. मग त्यांना तो अधिकच पसंत पडला. तो मिसेस सोफियाकडे नेहमी लक्ष देत असे व त्या देखील तो सांगत असलेले सर्व लक्षपूर्वक ऐकत असत. केयाच्या मते त्याला स्वतःबद्दल जास्तच अभिमान होता पण मिसेस सोफियाच्या पिढीतील लोकांना ते काही गैर वाटत नसे. वारा कुठल्या दिशेने वाहतो आहे हे थोड्याच दिवसात मारियाला कळले. मारिया तिचा आईला काही बोलली नाही तरी आईला हे कळले की हॅरी म्हणेल त्याला मारिया नक्की मान्यता देणार.

बोर्निओमध्ये गेली तीस वर्षे रहाणाऱ्या लोकांबरोबर हॅरी रहात होता आणि ते त्या देशाबद्दल चांगले बोलत. तिथे स्त्रीने आरामात रहावे असाच तो देश होता. अर्थात तिथे शिक्षणाची चांगली सोय नसल्याने मुले सात वर्षांची झाली की त्यांना घरी परतावे लागे. पण त्याबद्दल आताच काही बोलणे मिसेस सोफियांना गरजेचे वाटले नाही. त्यांनी हॅरीला एकदा घरी जेवायला बोलाविले आणि चहाला तो त्यांच्याकडे कधीही येऊ शकतो असे देखील सांगितले. जेव्हा त्याच्या जुन्या मित्रांच्या भेटीगाठी संपल्या तेव्हा त्याने पंधरा दिवस इथे येऊन राहिलेले त्यांना आवडेल असे त्यांनी सांगितले. याचा शेवट हॅरी व मारियाचा साखरपुडा होण्यात झाला. त्यांचे लग्न खूप छान तऱ्हेने झाले. मधुचंद्रासाठी ते व्हेनिसला गेले. मग ते पूर्वेकडे जायला निघाले. जहाज ज्या बंदरावर थांबे तिथून मारिया पत्र पाठवी. ती सुखी वाटत होती.

“कुआलासोलरचे लोक माझ्याबरोबर खूप चांगले वागत होते. सेम्बुलूमधील ते मुख्य शहर होते.” ती म्हणाली. “आम्ही तेथील रहिवाशांबरोबर राहिलो. प्रत्येकाने आम्हाला जेवायला बोलाविले. एकदोनदा लोकांनी हॅरीला दारू घेण्याचा आग्रह केला पण त्याने नकार दिला. आता तो विवाहित मनुष्य आहे, आता सर्व बदलले आहे असे तो म्हणाला. ते का हसले ते मला कळले नाही. तिथे रहाणाऱ्या एकाची बायको, मिसेस ग्रे मला म्हणाली की हॅरीने लग्न केल्याचे ऐकून

त्या सगळ्यांना खूप आनंद झाला. परदेशी बोटीवर एकट्याने रहायचे हे फारच भयंकर रीत्या एकटे वाटायला लावणारे असते. जेव्हा आम्ही कुआलासोलर सोडले तेव्हा मिसेस ग्रेने इतक्या आनंदाने माझा निरोप घेतला की मला आश्चर्यच वाटले. जणू ती हॅरीला पूर्णपणे माझ्या हवाली करत होती. ”

ते सर्वजण तिचे शांतपणे ऐकून घेत होते. केयाने तिची नजर बहिणीच्या बोलणाऱ्या चेहेऱ्यावरून जराही हटविली नाही पण मिसेस सोफिया बसलेल्या सोफ्याच्या वर टांगलेल्या पॅरँग(तलवार) वगैरे शस्त्रात्रांकडे बघत मिस्टर लाँकवूड तिथे चालत जाऊन उभे राहिले.

“मी कुआलासोलरला परतल्यापासून जवळजवळ दीड वर्षाने माझ्या लक्षात आले की तेव्हा ते असे विचित्र का वागले.” तुच्छतेने हसल्यासारखा आवाज काढत मारियाने पुढे चालू ठेवले. “मला माहिती नसलेले खूपसे मला त्यानंतर समजले. हॅरी तेव्हा इंग्लंडला लग्न करण्यासाठी आला होता. कोण मुलगी आहे त्याच्याशी त्याला विशेष देणेघेणे नव्हते. ममी, त्याला जाळ्यात पकडण्यासाठी आपण कसे प्रयत्न करत होतो तुला आठवते आहे का? आपण इतका त्रास घ्यायला नको होता. ”

“मारिया, तू काय म्हणते आहेस मला कळत नाही. तो तुझ्याकडे आकृष्ट झाल्याचे मला दिसत होते.” अप्रत्यक्षपणे धोरणपूर्वक आखलेल्या बेतांना नावे ठेवलेले ऐकून मिसेस सोफिया खवचटपणे म्हणाल्या.

मारियाने खांदे उडविले.

“तो पक्का दारुडा होता. प्रत्येक रात्री तो व्हिस्कीची बाटली घेऊन झोपायचा व सकाळी उठण्यापूर्वी ती रिकामी करायचा. जर त्याने पिणे थांबविले नाही, तर त्याला नोकरी सोडावी लागेल असे त्याच्या वरिष्ठ ऑफिसरने सांगितले होते. अजून एकच संधी हॅरीला तो देणार होता. तो रजा घेऊन इंग्लंडला जाऊ

शकत होता. त्या ऑफिसरने त्याला असा सल्ला दिला की येताना लग्न करून बायकोला बरोबर घेऊन ये म्हणजे ती तुझी काळजी घेईल. हॅरीने माझ्याशी लग्न केले कारण त्याला सांभाळणारी एक बाई हवी होती. मी किती काळ त्याला चांगले वागायला प्रवृत्त करू शकते याबद्दल त्यांनी एकमेकांशी पैजा लावल्या होत्या. ”

मिसेस सोफियाने तिचे वाक्य तोडत म्हटले, “पण तो तुझ्या प्रेमात होता. तुझ्याबद्दल तो माझ्याशी कसे बोलायचा तुला महिती नाही आणि जोनला जन्म देण्यासाठी तू कुआलासोलरला गेलीस तेव्हा त्याने मला तुझी खूप स्तुती करणारे पत्र लिहिले होते.”

मारियाने आईकडे पाहिले व कपाळावरील आठ्या परत काळवंडल्या. मांडीवर ठेवलेले तिचे हात थोडे थरथरू लागले. तिच्या वैवाहिक आयुष्यातील पहिले काहीं महिने तिला आठवले. सरकारी बोटीने ते नदीच्या मुखाकडे गेले होते. हॅरी विनोदाने म्हणाला होता की हा आपला समुद्राकाठचा बंगला आहे. त्यात ते रात्री राहिले होते. दुसऱ्या दिवशी सकाळी ते बोटीने प्रवाहाच्या वरच्या बाजूला गेले. कादंबऱ्यांमध्ये वाचल्याप्रमाणे बोर्निओची नदी गडद काळी व अशुभ असेल अशी तिची कल्पना होती पण आकाश निळसर असून छोट्या पांढऱ्या ढगांनी भरलेले होते. पाण्याच्या कडेची खारफुटीची झाडे हिरवीगार होती. त्यांच्या मुळांची माती पाण्याच्या माऱ्याने धुऊन निघाली होती व ती झाडे उन्हात चमकत होती. दोन्ही बाजूला दाट जंगल होते. थोड्या अंतरावर डोंगरांच्या सावल्या पडल्या होत्या. पहाटेची हवा ताजी तरतरीत होती. एका सुपीक छानशा जमिनीवर शिरत असल्याचे मुक्त स्वातंत्र्य ती अनुभवीत होती. झाडांच्या वेड्यावाकड्या फांद्यांवर माकडे बसलेली त्यांनी पाहिली आणि अचानक हॅरीने ओंडक्यासारखे काहीतरी दाखवून ती मगर असल्याचे सांगितले. तिथे रहाणारा, रेनकोट व टोपी घातलेला, हॅरीचा मदतनीस व ओळीत उभे असलेले डझनभर छोटे सैनिक त्यांच्या स्वागतासाठी उभे होते. सिम्पसन नाव असलेल्या त्या मदतनिसाची मारियाबरोबर ओळख करून दिली गेली.

“ सर, तुम्ही परत आलात म्हणून मला आनंद झाला आहे. तुमच्याशिवाय इथे सुनेसुने वाटत होते.” तो हॅरीला म्हणाला.

त्या बंगल्याभोवतीच्या बागेत रानटी फुले उमलली होती. बंगला एका टेकाडावर होता व तसा गचाळच होता. थोडे फर्निचर होते पण खोल्या खूप मोठ्या व गार होत्या.

तिला करण्यासारखे फार काही नसले तरी दिवस सहजपणे जात असे. सकाळच्या ताज्या हवेचा आस्वाद घेत ते व्हरांझ्यात बसत व एक मुलगा त्यांना चहा आणून देई. हॅरी त्याच्या बनियनमध्ये असे व ती गाऊनमध्ये. न्याहारी होईपर्यंत ते तिथे बसत. मग हॅरी ऑफीसला जाई व ती एखाददोन तास स्थानिक भाषा, मले शिके. जेवल्यावर तो परत ऑफीसला जाई व ती झोपे. संध्याकाळी चहा घेतल्यावर ते फिरायला जात किंवा साफ केलेल्या जंगलाच्या भागात हॅरीने नऊ खडे पाडले होती तिथे गोल्फ खेळत. सहा वाजताच अंधार होई व मिस्टर सिम्पसन गप्पा मारण्यासाठी येत. उशिरा जेवायची वेळ होईपर्यंत ते कधीकधी दारू घेत किंवा बुद्धिबळ खेळत. तेथील संध्याकाळ जादुई असे. व्हरांझ्याच्या खालील झुडुपांवर काजवे उडत. त्यामुळे ती झुडुपे मागेपुढे हलून प्रकाशित दिसत. फुलांनी भरलेल्या झाडांमुळे हवेत मंद सुगंध दरवळत राही. जेवणानंतर ते सहा आठवड्यांपूर्वीचा लंडनचा पेपर वाचत व मग झोपायला जात. मारिया तिचे स्वतःचे घर व लग्नानंतरचे आयुष्य छान उपभोगत होती. त्यांच्या आनंदी व साध्यासुध्या नोकरांवर ती खूष होती. ते घरभर अनवाणी पायांनी शांतपणे फिरत व तिच्याशी मिळूनमिसळून वागत असत. हॅरीची पत्नी असल्याने ते तिला महत्व देत. त्यामुळे तिच्या मनात आनंदी भाव उमलत. भाषेवरील प्रभुत्वामुळे, सालसपणामुळे व लोकांवर हुकुमत चालविण्याच्या दराऱ्यामुळे तिच्यावर हॅरीचा प्रभाव पडे. तो चालवत असलेल्या केसेस ऐकण्यासाठी ती वारंवार कोर्टात जाई. त्याची विविध प्रकारची कामे व ती करण्याचे त्याचे कौशल्य बघून तिला त्याच्याबद्दल आदर वाटे. मिस्टर सिम्पसन तिला सांगत की हॅरीला स्थानिक

लोकांची व बोर्निओमधील कुठल्याही माणसाची भाषा समजे. तेथील स्थानिक लोक भिन्ने, संशयी व बदला घेण्यास तत्पर असे लोक होते. त्यांच्याबरोबर काम करण्यासाठी लागणाऱ्या गुणांचा मिलाफ हॅरीमध्ये होता. तो कामाला चोख, चतुर व विनोदी स्वभावाचा होता. तिच्या नवऱ्याबद्दल मारियाचे मत चांगले होऊ लागले होते.

जेव्हा त्यांच्या लग्नाला साधारणपणे एक वर्ष झाले तेव्हा काही दिवसांकरता दोन इंग्लिश निसर्गअभ्यासक रहायला आले. नंतर ते जंगलाच्या आतील भागात जाणार होते. त्यांनी सरकारचे शिफारसपत्र आणले होते. हॅरी त्यांचा मनापासून पाहुणचार करत होता. ते आल्यामुळे छान बदल झाला होता. मारियाने मिस्टर सिम्पसनना जेवणासाठी बोलाविले. (ते किल्ल्यात रहात व फक्त रविवारी रात्री त्यांच्याबरोबर जेवत). जेवणानंतर ते चौघेजण ब्रिज खेळायला बसले व मारिया झोपायला गेली. त्यांच्या आरड्याओरड्यामुळे काही वेळ तिला झोप लागेना. नंतर हॅरी खोलीत आल्यामुळे तिला अर्धवट जाग आली पण किती वाजले ते कळले नाही. ती शांत राहिली. त्याने अंथरुणात शिरण्यापूर्वी स्नान करायचे ठरविले. बाथरूम त्यांच्या झोपायच्या खोलीच्या बरोबर खाली होती. तो जिना उतरून तिथे गेला. अचानक तो घसरला. मोठा आवाज आला व तो स्वतःशीच बडबडू लागला. मग तो खूप आक्रमक झाला असावा. खूप बादल्या डोक्यावर ओतल्याचा आवाज मारियाला आला. मग तो काळजीपूर्वक जिना चढून अंथरुणात शिरला. मारियाने झोपेचे ढोंग केले. हॅरी प्यायलेला होता. तिला शिसारी आली. त्या निसर्गअभ्यासकांना त्यांच्याबद्दल काय वाटले असेल असा विचार मारियाने केला.

सकाळी आठ वाजता ती व हॅरी त्यांच्या दोन पाहुण्यांबरोबर न्याहारी घेण्यास बसले तेव्हा हॅरीने टेबलाभोवती बघितले व म्हणाला, “मारिया, पाहुण्यांना कदाचित साॅस हवे असेल. अजून कसली ते मागणी करतील असे मला वाटत नाही. मला मात्र व्हिस्की व सोडा घ्यायला आवडेल.”

निसर्गअभ्यासक लज्जित होऊन हसले. त्यांच्यापैकी एकजण म्हणाला,
“तुझा नवरा भयानक आहे.”

त्याच्या सडेतोड पद्धतीने हॅरी म्हणाला, “तुमच्या येथील भेटीच्या पहिल्याच रात्री मी तुम्हाला नुसतेच झोपायला पाठविले असते तर तुमच्या आदरातिथ्यात उणीव राहिली असे मला वाटले असते.”

दुष्टपणे हसत मारियाला बरे वाटले की पाहुणेही हॅरीइतकीच दारू प्यायले होते. दुसऱ्या दिवशी रात्री ती न झोपता त्यांच्याबरोबर बसून राहिली त्यामुळे बऱ्यापैकी वेळेवर पिणे संपले. पाहुणे त्यांच्या प्रवासासाठी निघून गेले तेव्हा तिला आनंद झाला. नंतर त्यांचे आयुष्य पूर्वीसारखे सुरळीत झाले. काही दिवसांनी जिल्ह्याच्या तपासणीसाठी हॅरी गावाला गेला व मलेरियाचा जोरदार ताप घेऊनच परतला. मलेरियाबद्दल तिने पूर्वी बरेच ऐकले होते. पण आता तिने तो रोग प्रथमच पाहिला. जेव्हा हॅरी त्यातून बरा झाला तेव्हा तो फार हादरलेला बघून तिला फारसे आश्चर्य वाटले नाही. पण तिला त्याचे वागणे जरा वेगळेच वाटले. तो ऑफीसमधून घरी येई व मलूल डोळ्यांनी तिला न्याहाळत राही. व्हरांड्यात थोडा झुलत उभा राही व इंग्लंडमधील राजकीय परिस्थितीवर भाषणबाजी करत राही. त्याचा नेहमीचा रुबाबदारपणा सोडून तो थकल्यासारखा दिसे व म्हणे, “ या भिकारड्या मलेरियाने माझी पार वाट लावली आहे. अग माझ्या राणी, साम्राज्य उभे करण्यासाठी एका माणसावर किती ताण पडतो याची तुला काहीच कल्पना नाही. ”

मारियाने मिस्टर सिम्पसनना काळजीत पडलेले पाहीले. एकदोनदा ते दोघेच असताना, ते तिला काहीतरी सांगायला बघत आहेत, पण वरमून शेवटच्या क्षणी माघार घेत आहेत असे तिला जाणवले. हे असे जाणवणे वाढत चालल्याने ती उदास झाली. एकदा का कुणास ठाऊक पण हॅरीला ऑफीसमधून यायला खूप उशीर झाला तेव्हा तिने त्यांना छेडले. “मिस्टर सिम्पसन, तुम्हाला मला काय सांगायचे आहे? ” अचानक तिने विचारले.

ते काही सांगायला कांकू करू लागले. “काही नाही मला तुम्हाला विशेष काही सांगायचे आहे असे तुम्हाला का वाटले?” मिस्टर सिम्पसन बेचाळीस वर्षांचे, बारीक दात व केसांच्या लाटा असणारे गृहस्थ होते. त्यांची मनगटे सुजलेली होती व त्यावर डास चावल्याचा खुणा होत्या. मारियाने स्थिर नजरेने त्यांच्याकडे पाहिले.

“जर ते काही हॅरीबद्दल असेल तर तुम्ही मला मोकळेपणे सांगितलेत तर बरे होईल, नाही का? ”

ते गोरेमोरे झाले. त्यांच्या वेताच्या खुर्चीत चुळबुळ करू लागले. तिने आग्रह धरला. शेवटी ते बोलते झाले,

“तुम्हाला हा कदाचित उद्धटपणा वाटेल की काय अशी मला भीती वाटते. माझ्या वरिष्ठांबद्दल त्यांच्या पाठीवर असे बोलणे मला शोभत नाही. मलेरिया ही फार भयानक गोष्ट आहे आणि एखाद्याला तो झाल्यावर तो माणूस खालावून अगदी खलासच होतो.” परत तो गप्प झाला. रडायच्या बेतात आल्यासारखे त्याचे तोंड वाकडे झाले.

मारियाला तो एखाद्या लहान मुलासारखा वाटला. तिची भीती लपवायचा प्रयत्न करत, ती हसून म्हणाली, “मला सांगाच. मी अगदी गप्प बसेन.”

तो बोलला, “ मला वाटते की ही अगदी दयनीय गोष्ट आहे की तुमचा नवरा ऑफीसमध्ये जवळ दारूची बाटली ठेवतो. एकसारखे तिचे घुटके घेण्याकडे त्याचा कल वाढला आहे. ”

मिस्टर सिम्पसनचा आवाज व्याकुळतेने घोगरा झाला. मारियाच्या सर्वांगातून एक शिरशिरी उठली. तिने स्वतःला सावरले. त्याला जे काही सांगायचे आहे ते सांगण्यास तो कचरता कामा नये याची तिला जाणीव होती. तो बोलायला

नाराज होता. त्याच्या कर्तव्यबुद्धीला तिने आवाहन केले, थोडे दटावले, थोडे चुचकारले आणि शेवटी तिला रडू कोसळले. मग तो बोलला की गेले जवळजवळ पंधरा दिवस हॅरी दारू प्यायलेल्या अवस्थेत असतो. स्थानिक लोकदेखील त्याच्याबद्दल कुजबुजू लागले आहेत. लग्नापूर्वी तो जसा सतत प्यायचा तसे परत सुरु झाले आहे असे ते म्हणू लागले आहेत. पूर्वी तो खूपच प्यायचा, पण त्यावेळेची सर्व हकीगत सांगायला, मारियाची अवस्था पाहून, मिस्टर सिम्पसन धजावत नव्हते.

“आताही तो तशीच पितो आहे का?” तिने विचारले.

“मला माहिती नाही.”

लज्जा आणि रागाने मारिया कावरीबावरी झाली. बंदुका व दारुगोळा तिथे ठेवत असत म्हणून त्याला किल्ला म्हणत पण ते हॅरीचे ऑफीसही होते. ते बंगल्यासमोरच असून त्याच्याही कडेला बाग होती. सूर्यास्त व्हायला आला होता त्यामुळे तिला टोपीची गरज नव्हती. ती उठून चालू लागली. न्यायकक्षाच्या मोठ्या हॉलमागे असलेल्या ऑफीसमध्ये हॅरी बसलेला होता. त्याच्यासमोर व्हिस्कीची बाटली होती व चार स्थानिक लोक उभे होते. सिगरेटी ओढताओढता तो त्यांचाशी बोलत होता. ते तत्परतेने त्याचे बोलणे ऐकत होते व त्याच वेळी तिरस्काराने हसतही होते. हॅरीचा चेहरा लाल झाला होता. ते लोक गेले.

“तू काय करतो आहेस बघायला मी आले.” ती म्हणाली. तो उठून उभा राहिला. तो नेहमी तिच्याशी सभ्यपणे व नम्रपणे वागे. पण आज तो चांगलाच अडचणीत सापडला. आपण थोडे लटपटत आहोत असे वाटल्याने त्याने अदबशीर वाटायचा प्रयत्न केला.

“बस ना, बस. कामाच्या ताणामुळे मी अजून इथेच आहे.”

तिने चिडक्या नजरेने त्याच्याकडे पाहिले व म्हणाली, “तू तर पिऊन तर झाला आहेस ”.

त्याच्या बटबटीत डोळ्यांनी त्याने तिच्याकडे पाहिले. त्याच्या मोठ्या मांसल चेहऱ्यावर हळूहळू तुच्छतादर्शक भाव उमटले. तो म्हणाला, “तुला काय म्हणायचे आहे कुणास ठाऊक? ”

शिव्यांची लाखोली वहावी असे तिला वाटले पण अचानक तिला हुंदकाच फुटला. ती मटकन खुर्चीत बसली व चेहरा लपविला. हॅरीने क्षणभर तिच्याकडे पाहिले व मग त्याच्या गालावरून अश्रू ओघळू लागले. तो हात पसरून तिच्याकडे आला व दणकन गुडघे टेकून बसला. हुंदके देत त्याने तिला आलिंगन दिले व पुटपुटला, “मला क्षमा कर. पुन्हा असे होणार नाही असे मी तुला वचन देतो. हे त्या भिकारड्या मलेरियामुळे होते आहे. ”

ती शोक प्रगट करत म्हणाली, “हे इतके लाजिरवाणे आहे. ”

तो एखाद्या मुलाप्रमाणे रडू लागला. त्या मोठ्या उच्चपदस्थ माणसाची स्व-मानहानी फार मनाला लागणारी होती. मारियाने वर पाहिले. क्षमायाचना करणारे त्याचे पश्चात्तापदग्ध असे डोळे तिच्याकडे बघत होते.

“परत कधीही दारूला स्पर्श करणार नाही असे वचन मला देशील का? ”

“हो मला दारूचा तिटकारा वाटतो.”

नंतर तिने स्वतःला दिवस गेल्याचे सांगितले. तो खूपच खूष झाला.

“हेच मला हवे होते. यामुळे मी आता नक्की सरळ वागेन.”

ते बंगल्यावर परतले. हॅरीने अंघोळ करून डुलकी काढली. जेवणानंतर ते बराच वेळ शांतपणे बोलत बसले. लग्नापूर्वी काही प्रसंगी तो इतकी जास्त दारू प्यायचा हे त्याने कबूल केले. दौऱ्यावर असताना वाईट सवयी लागणे सोपे होते. मारियाने विचारलेली प्रत्येक गोष्ट त्याने कबूल केली. मारिया कुआलासोलरला बाळंतपणाला जाण्याच्या आधीचे काही महीने हॅरी एकदम चांगला नवरा बनला. विचारी, हळुवार व प्रेमळ!

अगदी निर्दोष! एक बोट तिला न्यायला आली. आता सहा आठवडे तिला त्याला सोडून रहावे लागणार होते.

ती नसताना तो अजिबात मद्यपान करणार नाही असे अगदी विश्वासाने त्याने तिला सांगितले. तसे वचनच दिले. तिच्या खांद्यांवर हात ठेवत तो म्हणाला, “मी दिलेले वचन कधीच मोडत नाही. तू इतका त्रास घेत असताना तुला अजून तसदी मी कशी काय देईन ? तू अशी कल्पना तरी करू शकतेस का?”

जोनचा जन्म झाला. तेथील रहिवाशांबरोबर मारिया राहिली. मध्यमवयीन, दयाळू मिसेस ग्रेने तिची खूप काळजी घेतली. त्या काळात दोघींनी एकमेकींशी खूप गप्पा मारल्या. दुसरे काही करण्यासारखे नव्हतेच. तिच्या दारूबाज नवऱ्याचा भूतकाळ मारियाला तेव्हा समजला. हॅरीला असे सांगण्यात आले होते की त्याला त्याचा हुद्दा टिकवायचा असेल तर त्याने परत येताना लग्न करून बायकोला बरोबर आणले पाहिजे.

हे समजून घेणे तिला फार जड गेले. त्यामुळे भयंकर चिडून ती उदास झाली. जेव्हा तो सतत पिणारा पक्का दारूडा असल्याचे समजले तेव्हा ती अस्वस्थ झाली. पण त्याचा काय उपयोग होता? तिच्या गैरहजेरीत दारू पिण्याच्या तीव्र लालसेपासून तो स्वतःला रोखू शकणार नाही अशी भीती तिला वाटू लागली. एका दाईला व छोट्या बाळाला घेऊन ती घरी निघाली. नदीच्या मुखाशी तिने एक रात्र काढली आणि तिने ती परत आल्याचा निरोप पाठविला. तिला नेण्यासाठी बोट

येईपर्यंतचा मधला काळ खूप काळजी वाटून व अधीरतेने तिने काढला. हॅरी व मिस्टर सिम्पसन उभे असलेले तिला दिसले.

एखाद्या हेंदकाळणाऱ्या जहाजावर तोल सावरायचा प्रयत्न करावा तसा हॅरी झुलत होता. तो प्यायलेला आहे हे बघून तिचे अवसानच गळाले. ही घरपरतीची घटना काही सुखकारक नव्हती. तिचे आईवडील, बहीण हे तिच्या खुशालीची वाट बघत असतील हे सर्व ती विसरलीच होती. पण भावना उचंबळून येऊन तिला एकदम त्यांची आठवण आली आणि नंतर ती जे काही बोलली ते बोलताना ती जणू या जगातील नव्हतीच. ती म्हणाली, “नंतर मी त्याचा द्वेष करू लागले. त्याला ठार करावे असे मला वाटू लागले”.

“अग मारिया, असं काय म्हणतेस ? आता तो बिचारा मृत व्यक्ती आहे हे विसरू नकोस. ” तिची आई किंचाळली.

क्षणभर मारियाने तिच्या आईकडे पाहिले. तिचा भावनाशून्य चेहरा काळवंडला.

मिस्टर लॉकवूडनी अस्वस्थ हालचाल केली.

केया म्हणाली, “पुढे सांग. ”

जेव्हा त्याला कळले की त्याच्या दारूच्या व्यसनाचा सर्व भूतकाळ मला ठाऊक झाला आहे तेव्हाही त्याने त्याकडे फारसे लक्ष दिले नाही. तीन महिन्यात त्याला दारू सोडल्यामुळे शारीरिक / मानसिक त्रास परत होऊ लागला. केया म्हणाली, “तू त्याला सोडून का दिले नाहीस? ”

“त्यातून काय साध्य झाले असते? दोन आठवड्यात त्याला नोकरीवरून काढून टाकले असते. मग माझे व जोनचे काय झाले असते? मला रहावेच लागले. आणि जेव्हा तो ठीक असे तेव्हा माझी काहीच तक्रार नसे. तो माझ्या जराही प्रेमात

नव्हता. पण त्याला माझा लळा लागला होता. मला लग्न करायचे होते म्हणून मी लग्न केले. त्याच्यावर प्रेम जडले म्हणून नव्हे. त्याचे व्यसन सुटावे म्हणून मी हरप्रकारे प्रयत्न केले. कुआलासोलरपासून व्हिस्की पाठवायला मी बंदी केली. पण त्याने ती चीनहून मिळविली. मांजर उंदरावर पाळत ठेवते तशी मी त्याच्यावर ठेवली. तो मला फसवे. थोडेच दिवसात मला अजून एक धक्का बसला. आता तो त्याचे कामही नीट करेनासा झाला. आता तक्रारी येऊ लागतील अशी भीती मला वाटू लागली. कुआलासोलरपासून आम्ही दोन दिवसाच्या अंतरावर होतो ते बरे होते पण काहीतरी कुरबुरी सुरु झाल्या व मिस्टर ग्रेने मला एक तंबी देणारे खासगी पत्र लिहिले. मी ते हॅरीला दाखविले. त्याने खवळून आकांडतांडव केले पण तो घाबरला होता. दोनतीन महिने अगदी ठीक गेले आणि मग पुन्हा पहिले पाडे पंचावन्न! आणि मग आमची रजा मंजूर होईपर्यंत ते चालूच राहिले.

आम्ही इथे रहायला येण्यापूर्वी मी त्याला काळजी घेण्याची विनंती केली. मी कुठल्या प्रकारच्या माणसाशी लग्न केले हे तुम्हाला कुणालाच कळायला नको असे मला वाटत होते. आम्ही निघण्यापूर्वी तो इंग्लंडला होता व तेव्हाही मी त्याला तंबी दिली होती. त्याला जोनचा फार लळा लागला होता. तिच्याबद्दल त्याला फार अभिमान वाटे व तीही त्याला खूप मानत असे. तिला माझ्यापेक्षाही तोच जास्त आवडे. आपला बाप दारुडा आहे हे कळणे तिच्या वाढीच्या वयासाठी योग्य आहे का असा त्याला निरुत्तर करणारा प्रश्न विचारून मी त्याचावर वचक ठेऊ शकले. तो विचारसुद्धा त्याच्यासाठी असह्य होता. असे मी होऊ देणार नाही आणि जर तो जोनच्या देखत पिऊ लागला तर मी जोनला घेऊन लगेच निघून जाईन असे त्याला सांगितले होते. तुम्हाला माहिती आहे का? मी हे सांगितल्यावर तो पांढराफटक पडला होता. मी त्या दिवशी गुडघ्यावर बसून देवाला दुवा दिला कारण माझ्या नवऱ्याला वाचवायचा एक उपाय मला सापडला होता.

तो म्हणाला की मी त्याच्यामागे खंबीरपणे उभी राहिले तर तो परत व्यसनमुक्तीचा प्रयोग करेल. आम्ही एकत्र त्याविरुद्ध सामना करायचे ठरविले. त्याने

खरच कसून प्रयत्न केला. जेव्हा त्याला पिण्याची तीव्र इच्छा होई, तेव्हा तो माझ्याकडे येई. माझ्याशी तो प्रामाणिक होता. एखाद्या मुलासारखा तो माझ्यावर अवलंबून होता. खरे तर त्याचा कल जास्त डामडौल दाखविण्याकडे होता. कदाचित आमचे लग्न झाले तेव्हा तो माझ्यावर प्रेम करत नव्हता. पण नंतर तो मी व जोन दोघींवरही प्रेम करू लागला. लाजिरवाणे वाटण्यासारखा तो वागे त्यामुळे मी त्याचा द्वेष करत असे. प्याल्यावरही तो रुबाव दाखवून छाप पाडण्याचा प्रयत्न करे तेव्हा तो कंटाळवाणा वाटे. पण आता माझ्यात एक वेगळीच भावना उमलू लागली. ते प्रेम नव्हते. पण ती मृदू हळुवार कोवळीक होती. तो नवऱ्यापेक्षा काहीतरी जास्त होता. खूप काळ तो मला एखाद्या मुलासारखाच वाटे. त्याला माझा इतका अभिमान होता आणि मलाही त्याच्याबद्दल अभिमान वाटे. त्याच्या भाषणबाजीने मी चिडेनाशी झाले आणि त्याचा रुबाव मला गोड व हसविणारा वाटू लागला. शेवटी आम्ही जिंकलो होतो. दोन वर्षे त्याने दारुच्या थेंबालाही स्पर्श केला नाही. त्याची त्याबद्दलची तीव्र ओढ गेली. तो त्याबद्दल विनोदही करू लागला होता.

मिस्टर सिम्पसन जाऊन त्याच्या जागी आता फ्रान्सिस नावाचा तरुण मनुष्य आला होता. एकदा त्याला हॅरी म्हणाला, “मी सुधारलेला दारुडा आहे, बरं का फ्रान्सिस! जर माझी बायको नसती तर माझी केव्हाच गच्छन्ति झाली असती. मला जगातील सर्वात चांगली बायको मिळाली आहे. ”

“त्याला असे बोलताना ऐकून मला काय वाटे ते मला सांगता येणार नाही. मला वाटे की मी पूर्वी जे भोगले ते सर्व आता भरून पावले. मी खूप आनंदी होते. ”

ती गप्प झाली. ती इतका दीर्घ काळ ज्या भव्य, पिवळसर, गढूळ नदीच्या किनाऱ्यावर राहिली, तिची आठवण तिला आली. शुभ्र इग्रेट पक्षी थरथरणाऱ्या सूर्यास्ताच्या वेळी चमकत असत व थव्याने खालच्या दिशेने हळुवारपणे नाहीसे होत असत. बर्फाळलेल्या सुरांच्या हिंदोळ्यासारखे ते भासत. खूप गोड व सच्चे! एखाद्या अनामिक हातासारखे ते पुढे आणले जात, स्वर्गीय सुरावटीसारखे! अदृष्य

वाद्यावरील सुरावटीसारखे ते रेंगाळत रहात. संध्याकाळच्या सावल्यांमध्ये हरवत. जणू आनंदी मनातले समाधानी विचार!

“नंतर जोन आजारी पडली. तीन आठवडे आम्ही काळजीत होतो. कुआलासोलर सोडून जवळ कुणीही डॉक्टर नव्हता. आम्हाला तेथील स्थानिक दवाखान्यातील उपचारांवरच अवलंबून रहावे लागले. जेव्हा तिची तब्येत सुधारली, तेव्हा तिला समुद्रावरची हवा मिळावी म्हणून आम्ही नदीच्या मुखाशी तिला घेऊन गेलो. तिथे आम्ही आठवडाभर राहिलो. जोनच्या वेळी बाळंतपणाला गेल्यापासून प्रथमच मी हॅरीपासून लांब राहिले. मासेमारीचे एक गाव आमच्यापासून फार लांब नव्हते पण खरे तर आम्ही एकाकीच होतो. मी हॅरीसंबंधी हळूवारपणे एकसारखा विचार करत होते आणि अचानक मी त्याच्यावर प्रेम करत असल्याचे मला जाणवले. जेव्हा आम्हाला परत न्यायला बोट आली तेव्हा मी इतकी आनंदी झाले कारण मला माझा नवीन शोध त्याला सांगायचा होता. त्याला त्याचे खूप अप्रूप वटेल असे मला वाटले. मी कधी नव्हे इतकी खूष होते. जसे आम्ही वरच्या प्रवाहाला लागलो तसे मला बोटीवरील मुख्य माणसाने सांगितले की एका नवऱ्याचा खून केलेल्या बाईला अटक करण्यासाठी मिस्टर फ्रान्सिस बरेच दिवस बाहेर गेलेले आहेत.

धक्क्यावर हॅरी न आलेला पाहून मला नवल वाटले. अशा वेळी तो नेहमीच हजर असे. जसे आपण ओळखीच्या लोकांशी वागतो तसेच नवराबायकोने एकमेकांशी वागायला हवे असे तो म्हणत असे आणि कुठल्या कारणाने तो आला नसेल याची मला कल्पना करवेना. मी आमच्या बंगल्याच्या टेकाडावर आले. माझ्या मागे आया जोनला घेऊन आली. बंगल्यात नीरव शांतता होती. नोकरचाकरही दिसत नव्हते. मला कळेना की मी इतक्या लवकर परतेन अशी अपेक्षा नसल्याने हॅरी बाहेर गेला की काय? मी पायऱ्या चढून वर गेले. जोनला तहान लागली होती. तिला काहीतरी प्यायला देण्यासाठी आया नोकरांच्या खोलीत गेली. हॉलमध्ये हॅरी नव्हता. मी त्याला हाका मारल्या पण काही उत्तर आले नाही.

त्याला तिथे न बघून मी नाराज झाले. मी आमच्या झोपायच्या खोलीत गेले. तो बाहेर गेलेला नव्हता तर! तो पलंगावर गाढ झोपला होता. तो तर दुपारी कधीच झोपत नसल्याचे नेहमी सांगे त्यामुळे त्याला झोपलेला बघून मला हसूच आले. आपल्या लोकांची ही अनावश्यक सवय आहे असे त्याचे मत होते. मला वाटले त्याची फिरकी घ्यावी. मी मच्छरदाणी उघडली. तो पाठीवर झोपला होता व शेजारी रिकामी विहस्कीची बाटली पडली होती तो प्यायलेला होता.

ते परत सुरु झाले. एवढे वर्षांची माझी मेहनत वाया गेली. माझे स्वप्न भंगले. सर्व आशा संपल्या. मी चवताळून उठले. ”

मारियाचा चेहरा परत लालभडक झाला. ती बसलेल्या खुर्चीचे हात तिने जोराने दाबले.

“मी त्याच्या खांद्याला धरून गदागदा हलविले व ओरडले, ‘अरे राक्षसा, अरे नादान माणसा’ मी इतकी चिडले होते. मी काय बोलले व काय केले कुणास ठाऊक! मी त्याला हलवत राहिले. तो जाडा, अंगावर धड कपडे नसलेला मनुष्य, इतका किळसवाणा दिसत होता. त्याने अनेक दिवसात दाढी केलेली नव्हती. त्याचा चेहरा काळानिळा पडला होता. तो धापा टाकत होता. मी त्याच्या अंगावर ओरडत होते पण त्याची काहीच प्रतिक्रिया नव्हती. मी त्याला अंथरुणातून बाहेर खेचायचा प्रयत्न केला पण तो फारच जड होता. एखाद्या ओंडक्यासारखा तो तिथे पडला होता. ‘डोळे उघड’ मी जोरात किंचाळले. परत त्याला हलविले. मला त्याची घृणा आली. आठवड्यापूर्वीच मला त्याच्यावरील माझ्या प्रेमाचा साक्षात्कार झाला होता. त्यामुळे मला त्याची जास्तच चीड आली. त्याने मला मान खाली घालायला लावली. माझा अपमान केला. तो एक पशू होता, नराधम होता, हे मला त्याला सांगायचे होते. पण काहीच करता येईना. ‘तुला डोळे उघडावेच लागतील.’ मी ओरडले. त्यांनी माझ्याकडे पाहिलेच पाहिजे असे मी ठामपणे ठरविले. ”

त्या विधवेने ओठांवरून जीभ फिरविली. तिचा श्वास जोरात चालू झाला. ती शांत होती.

केया म्हणाली, “तो अशा अवस्थेत असता तर त्याला झोपू देणेच उत्तम असा विचार मी केला असता. ”

“पलंगाच्या बाजूच्या भिंतीवर परँग लावलेली होती. तुम्हाला माहिती आहे का की त्याबद्दल त्याला खूपच प्रेम होते.”

मिसेस सोफियांनी विचारले, “परँग म्हणजे काय ? ”

त्यांच्या नवऱ्याने चिडून म्हटले, “मूर्खासारखे विचारू नकोस. तुझ्यामागील भिंतीवरसुद्धा एक आहे.” त्यांनी हॅरीने मालेहून आणलेल्या तलवारीकडे निर्देश केला आणि कुठल्या कारणाने कुणास ठाऊक पण नकळत त्यांची नजर त्या तलवारीवर स्थिरावली. मिसेस सोफिया घाबऱ्याघुबऱ्या होऊन झटकन सोफ्याच्या कोपऱ्यात गेल्या जसे काही त्यांच्या शेजारी वेटोळे घातलेला सापच होता.

“अचानक हॅरीच्या घशातून रक्त येऊ लागले. खूपच लालभडक रक्त वाहू लागले.”

केया उडी मारून जवळजवळ मारियाच्या अंगावर ओणवत म्हणाली, “मारिया, काय म्हणते आहेस तरी काय?”

डोळे विस्फारलेले व तोंड उघडे, अशा मिसेस सोफिया मारियाला निरखीत राहिल्या.

“तलवार भिंतीवर नव्हती. ती पलंगावर होती. मग हॅरीने डोळे उघडले. ते अगदी जोनसारखे होते. ”

मिसेस सोफिया म्हणाल्या, “मला समजत नाही. तू म्हणालीस त्या अवस्थेत तो असेल तर तो आत्महत्या कशी करेल?”

केयाने तिचा बहिणीचा दंडाला धरून रागाने हलविले व म्हटले, “मारिया, कृपा करून खुलासा कर.”

मारियाने सुस्कारा टाकला. “मी तुम्हाला सांगितले की तलवार भिंतीवर होती. मला माहिती नाही काय झाले. सगळीकडे रक्तच रक्त होते व मग हॅरीने डोळे उघडले. तो लगेचच मरण पावला. तो बोलला नाहीच पण धाप लागल्यासारखा काहीतरी आवाज आला.”

शेवटी मिस्टर वूडवर्डना कंठ फुटला, “अग कैदाशिणी, अधम स्त्रिये, तो खून होता.”

लाल झालेल्या चेहऱ्याने मारियाने कपाळाला आठ्या घालत, अशा खूनशी नजरेने त्यांच्याकडे पाहिले की ते दचकलेच. मिसेस सोफिया किंचाळल्या, “मारिया, तू ते केले नाहीस ना, की केलेस?”

नंतर मारियाने असे काही केले की सर्वांच्या रक्तवाहिन्यांमधील रक्त थिजले आहे अशी जाणीव त्यांना झाली.

ती हसली व म्हणाली, “दुसऱ्या कोणी केले मला माहित नाही.”

मिस्टर वूडवर्ड पुटपुटले, “अरे देवा!”

केया तिचे हात छातीवर ठेऊन ताठ उभी होती, जसे काही हृदयाची धडधड तिला सहन होत नव्हती.

“आणि मग काय झाले?” ती म्हणाली.

“मी किंचाळले. मी खिडकीशी गेले व ती सताड उघडली. मी आयाला हाक मारली. ती कुंपणावरून जोनला घेऊन आली.

“जोनला नको.” मी ओरडले. “तिला येऊ देऊ नको.”

तिने स्वयंपाक्याला हाक मारून जोनला घ्यायला सांगितले. मी तिला घाई कर असे ओरडले आणि ती आल्यावर मी तिला हॅरीकडे बघायला सांगितले. ‘याने तर स्वतःला मारून घेतले आहे.’ ती ओरडली. मी किंचाळले. ती जोराने ओरडत घराबाहेर गेली”.

कोणीच जवळ येईना. ते कमालीचे घाबरले होते. मी मिस्टर फ्रान्सिसना एक पत्र लिहून त्यात काय घडले ते लिहिले व त्यांना ताबडतोब इथे यायला सांगितले.”

“काय घडले ते तू त्यांना लिहिलेस, याचा अर्थ काय ? ”

“मी असे लिहिले की मी नदीच्या मुखाकडून परत आल्यावर मी त्याला त्याचा गळा चिरलेल्या अवस्थेत पाहिले. उष्ण प्रदेशामध्ये व्यक्तीला लगेच पुरावे लागते. एक चिनी कफन मला मिळाले व सैनिकांनी किल्ल्यामागील स्मशानात खड्डा खणला. जेव्हा मिस्टर फ्रान्सिस आले तव्हा हॅरीला पुरून दोन दिवस झाले होते. फ्रान्सिस काय मुलगाच होता. त्याला मी मला पाहिजे तसे सांगू शकत होते. मी त्याला सांगितले की मला हॅरीच्या हातात तलवार दिसली आणि तापामुळे झालेल्या बुद्धिभ्रमाच्या उन्मादात त्याने स्वतःला मारून घेतले, याबद्दल काहीच संशय नाही. मी त्यांना दारूची रिकामी बाटलीही दाखविली. मी गेल्यापासून तो खूपच पीत असल्याचे नोकरांनी सांगितले. कुआलासोलरला मी हीच गोष्ट सांगितली. सगळ्यांना माझ्याबद्दल खूप कणव वाटली आणि सरकारने मला पेन्शन चालू केले.”

जरा वेळ कोणीच काही बोलले नाही. शेवटी मिस्टर लाँकवूडनी अवसान गोळा केले. ते बोलले, “मी कायद्याच्या व्यवसायात आहे. मी वकील आहे. माझी काही कर्तव्ये आहेत. आम्ही नेहमी आमच्याबद्दल खूप आदर वाटेल अशी कामे करतो. तू मला धर्मसंकटात घातले आहेस.” स्वतःच्या न चालणाऱ्या बुध्दीशी लपंडाव करणारे वाक्प्रचार शोधण्यासाठी ते चाचपडत राहिले. मारिया त्यांच्याकडे

कपाळावर आळ्या घालून बघत राहिली व बोलली, “तुम्ही आता काय करणार आहात?”

“तो खून होता. खूनच होता. तुला असं वाटतं का मी कदाचित त्याकडे डोळेझाक करीन?”

केया तीक्ष्णपणे म्हणाली, “डॅडी काहीतरीच बोलू नका. तुम्ही तुमच्या मुलीवर पाणी सोडू शकत नाही.”

“तू मला धर्मसंकटात घातले आहेस.” ते परत म्हणाले.

मारियाने तिचे खांदे उडविले व म्हणाली, “तुम्हीच मला हे सांगायला भाग पाडलेत. मी खूप काळ हे स्वतःजवळच ठेवले होते. आता त्याचा भार तुम्ही सर्वजणदेखील सहन करा.”

त्यावेळी नोकराणीने दरवाजा उघडला व म्हणाली, “सर, डेव्हीड गाडी घेऊन आलेला आहे.”

केयाने प्रसंगावधान राखून तिला काहीतरी सांगितले व ती गेली.

“आपण निघावे ते बरे.” मारिया म्हणाली.

मिसेस सोफिया ओरडल्या, “मी आता मेजवानीसाठी जाऊ शकत नाही. मी फारच नाराज झाले आहे. आपण हेवूडना कसे तोंड देणार आहोत? आणि बिशपला तुझी ओळख करून घ्यायची असेल.”

मारियाने बेपर्वाईचे भाव दाखविले. तिच्या डोळ्यात ठामपणा दिसत होता.

केया म्हणाली, “ममी, आपल्याला गेलेच पाहीजे. आपण गेलो नाही तर ते विचित्र दिसेल.” ती चिडून मारियाकडे वळून बोलली, “अरेरे, मला वाटते या सगळ्याला एक भीतीदायक वलय आहे.”

मिसेस सोफियाने असहाय्यपणे नवऱ्याकडे पाहिले. ते त्यांच्याकडे चालत आले व त्यांना सोफ्यावरून उठायला स्वतःचा हात दिला. ते म्हणाले, “आपल्याला जायलाच हवे.”

त्या शोक करत म्हणाल्या, “हॅरीने स्वतःच्या हाताने दिलेली सुंदर टोपी घालून मला यायला हवे.” ते त्यांना घेऊन खोलीबाहेर गेले. केया त्याच्या मागून संधपणे निघाली व एकदोन पाऊले मागे मारिया आली.

“तुम्हाला त्याची सवय होईल. काय समजलात?” ती शांतपणे म्हणाली. “पहिल्यांदा मीदेखील सतत असा विचार करायची. आता गेले दोनतीन दिवस मी ते सर्व विसरले होते. त्यात आता काहीच धोका उरलेला नाही.”

त्यांनी काही उत्तर दिले नाही. ते हॉलमधून पुढील दाराकडे गेले. तीन स्त्रिया मोटारीत मागे बसल्या. मिस्टर लॉकवूड ड्रायव्हरच्या शेजारी बसले. ती जुनी गाडी असल्यामुळे सुरु होत नसे. डेव्हीडने ती सुरु होण्यासाठी बॉनेट उघडले. मिस्टर लॉकवूडनी मागे वळून, चिडून, मारियाकडे पाहिले. ते म्हणाले, “मला ही हकीगत कधीच कळायला नको होती. मला वाटतं तुझा हा टोकाचा स्वार्थीपणा होता.”

डेव्हीड त्याच्या जागेवर बसला व बागेतील मेजवानीला जाण्यासाठी गाडी चालवू लागला.

ई साहित्य प्रतिष्ठान

मराठी भाषा आता झेप घेण्याच्या मूड मध्ये आहे. रडणाऱ्यांकडे लक्ष नका देऊ. मराठीत कधीच नव्हते इतके वाचक आहेत आता. पूर्वी पुस्तकाच्या एका आवृत्तीच्या हजार दोनहजार प्रती छापल्या जात. पाच हजार म्हणजे डोक्यावरून पाणी.

आता ई पुस्तकांच्या जमान्यात एक एक पुस्तक पाच दहा लाख वाचकांपर्यंत जातं. वर्षाला चाळीसेक लाख डाऊनलोड होतात. वाचक एकमेकांना परस्पर फ्रॉरवर्ड करतात. व्हट्स अप, ई मेल, ऍप्प, ब्ल्यु टुथ, वेबसाईट, पेन्ड्राईव्ह, सिडी अशा असंख्य मार्गांनी पुस्तकं व्हायरल व्हायलीत. सुसाट सुटलित. खेड्यापाड्यांच्या गल्लीबोळांपासून ते जगाच्या पाठिवरच्या प्रत्येक देशात. रॉकेटच्या वेगाने सुसाट सुटलेल्या मराठीच्या वेगाला आता कोणी थांबवू शकत नाही.

या धूमधडक क्रांतीत सामिल व्हा. आपल्या ओळखीच्या मराठी साक्षरांना यात ओढा. त्यांचे ई मेल पत्ते, व्हाट्सप नंबर आम्हाला पाठवा. तुम्ही फक्त दहा वाचक आणा. ते शंभर आणतील. आणि ते दहाहजार. तुमच्या व्हाट्सप ग्रुपमधून याची जाहिरात करा. आपल्याला फुकट पुस्तकं वाचकांपर्यंत पोहोचवायची आहेत. आपल्याला टिव्ही पेपर ची जाहिरात परवडत नाही. आमचे वाचक हेच आमचे जाहिरात एजंट. तेच आमची ताकद. मराठी भाषेची ताकद जगाला दाखवू.